

Fišer, Rudolf

Krakovský trh ve druhé polovině 17. století a jeho význam pro moravská a slovenská města

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. C, Řada historická.
1980, vol. 29, iss. C27, pp. [99]-106

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/102805>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

RUDOLF FIŠER

KRAKOVSKÝ TRH VE DRUHÉ POLOVINĚ 17. STOLETÍ A JEHO VÝZNAM PRO MORAVSKÁ A SLOVENSKÁ MĚSTA

Důležitost Krakova a jeho trhu pro dálkový pozemní obchod v Evropě vyplývala především z výhodné geografické polohy města, dovolující krakovskému měšťanstvu zaujmout již ve středověku významnou pozici v tranzitním obchodu.¹ V Krakově se protínala cesta spojující středoevropská města s pobřežím Černého moře s cestou směřující z Uher a Sedmihradsko do měst pruských a k Baltu.² Výhodné postavení v mezinárodní směně si Krakov udržoval i v období pozdního feudalismu,³ přestože již od 16. století v důsledku změn v celém evropském i polském obchodu zvolna klesal hospodářský význam měst na jihu Polska.⁴

Stálými obchodními partnery krakovských kupců a pravidelnými návštěvníky krakovských jarmarků byli i v 17. stol. také obchodníci a řemeslníci z moravských a slovenských měst.⁵ Na význam krakovského archivu, zvl. celních knih, pro studium vzájemných obchodních styků našich zemí s Polskem v 16. a 17. stol. poukázal již v roce 1960 František Hejl,⁶

¹ Stanisław Kutrzeba, Jan Ptaśnik, *Dzieje handlu i kupiectwa krakowskiego*, Kraków 1910; Benedykt Zientara, Antoni Mączak, Ireneusz Ichnatowicz, Zbigniew Landau, *Dzieje gospodarcze Polski do roku 1939*, Warszawa 1973, str. 136; Jan M. Małecki *Die Wandlungen im Krakauer und polnischen Handel zur Zeit der Türkenkriege des 16. und 17. Jahrhunderts* in: *Die wirtschaftliche Auswirkungen der Türkenkriege*, Graz 1971, s. 145.

² *Tamtéž.*

³ Marian Wolański, *Zwiazki handlowe Śląska z Rzeczpospolitą w XVII wieku ze szczególnym uwzględnieniem Wrocławia*, Wrocław 1961; t ý ž, *Statystyka handlu Śląska z Rzeczpospolitą w XVII wieku*, Wrocław 1963; t ý ž, *Schlesiens Stellung im Osthandel vom 15. bis 17. Jahrhundert*, in: *Der Aussenhandel Ostmitteleuropas 1450–1650*, Köln–Wien 1971, s. 120–138; Heinrich Wendt, *Schlesien und der Orient*, Breslau 1916; Krystyna Pieradzka, *Handel Krakowa z Węgrami w XVI wieku*, Kraków 1935.

⁴ Benedykt Zientara, Antoni Mączak, Ireneusz Ichnatowicz, Zbigniew Landau, c. d., s. 274–275; Jan M. Małecki, c. d., s. 146.

⁵ Viz níže pozn. 6–13.

⁶ František Hejl, *Městský archiv v Krakově a jeho význam pro studium česko-polských a slovensko(uhersko)-polských vztahů od konce 16. do konce 18. století*, Časopis Matice moravské, roč. 79, 1960, s. 288–290.

který rovněž podal podrobný rozbor stavu českého obchodu na krakovském trhu po Bílé hoře⁷ a určil místo východoslovenských měst ve struktuře mezinárodního obchodu v období pozdního feudalismu.⁸ Vzájemnými obchodními kontakty našich zemí s prostředím polským a slezským se zabývali kromě historiků polských⁹ také F. Matějek,¹⁰ P. Horváth,¹¹ O. R. Halaga¹² a někteří další autoři.¹³

Obchod moravských a slovenských měst s Krakovem, který byl vždy součástí mnohem širších obchodních vazeb v Evropě,¹⁴ prodělával v 17. století změny, podmíněné základními tendencemi hospodářského vývoje jednotlivých zemí i četnými komplikacemi, jež do sféry mezinárodního obchodu vnášely politické a vojenské konflikty doby, především třicetiletá válka, války s Turky nebo protihabsburská povstání uherské a sedmihradské šlechty.¹⁵

Do dvacátých let 17. stol. si Krakov ještě udržoval v mezinárodní směně relativně dobrou pozici,¹⁶ zejména styky se Slezskem (především s Vratislaví), Moravou, Uhrami, Sedmihradskem a Rakousy byly čilé a krakov-

⁷ František Hejl, *Český obchod na krakovském trhu po Bílé hoře*, Sborník prací FFBU, řada historická C, č. 8, Brno 1961, s. 228–250.

⁸ František Hejl, *Východoslovenská města a jejich místo ve struktuře středoevropských obchodních vztahů v období rozvitého a pozdního feudalismu*, Historický časopis, XXI, 1973, s. 397–407.

⁹ Viz pozn. č. 3.

¹⁰ František Matějek, *K dějinám českého obchodu s oblastí haličsko-karpatskou koncem 16. století*, in: Slovánské historické studie, III, 1960.

¹¹ Pavol Horváth, *Obchodní styky Levoče s Polskom v 2. polovici 16. storočia*, Historické štúdie, I, 1955, s. 105–145; t ý ž, *Príspevok k obchodným stykom Slovenska so Slezskom a Moravou v prvej polovici XVI. storočia*, Historické štúdie, XI, 1966, s. 167–193; t ý ž, *Príspevok k obchodným stykom východoslovenských miest s Polskom a Sedmihradskom v 16.–17. storočí*, Nové obzory, VII, 1965, s. 131.

¹² Ondrej R. Halaga, *Košice – Balt. Výroba a obchod v styku východoslovenských miest s Pruskom (1275–1526)*, Košice 1975; t ý ž, *Spojenia slovenských miest s Poľskom a Rusou do 16. storočia*, Historické štúdie, XI, 1966, s. 139.

¹³ A. V. Florovskij, *Českomoravské a slezské soukenictví a východoevropský trh*, Český časopis historický, 1940, s. 1; František Hejl, *Místo Moravy ve vytváření středoevropské obchodní vazby*, Časopis Matice moravské, 91, 1972, s. 81; Ladislav Deák, *Bardejovský obchod a bardejovská obchodná cesta v prvej polovici 15. storočia*, in: Sborník FFUK, XIV, Bratislava 1963; Milan Myška, *Příborské sukno na polských trzích v 17. století*, Slezský sborník, 1953; Jozef Vlachovič, *Slovenská meď v 16. a 17. storočí*, Bratislava 1964; Marie Marečková, *K problematice prešovského dálkového obchodu s textilními výrobky v prvých třech desetiletích 17. století*, in: Sborník prací pedagogické fakulty UJEP v Brně, řada společenských věd, č. 6, s. 61–89; t á ž, *K problematice dálkového obchodu východoslovenských měst koncem 16. a v první polovině 17. století*, in: Sborník prací ped. fak. UJEP v Brně, řada společenských věd, č. 8, s. 95; František Hejl, Rudolf Fiser, *Obchod východoslovenských měst se zahraničím ve století protihabsburských povstání (v tisku)*; Rudolf Fiser, *Obchodní styky Levoče se zahraničím v 17. století*, ČsČH, 1978, č. 6, s. 844–867; t ý ž, *Obchodní styky Levoče s Polskem a Slezskem v první polovině 17. století*, Acta Universitatis Wratislaviensis, č. 109, 1970, s. 67 až 91; t ý ž, *Zahraníční obchod Levoče v 17. století a jeho vztah k místnímu trhu*, ČMM, 1977, č. 3–4, s. 347–360.

¹⁴ Viz František Hejl, *Východoslovenská města...*; Jan M. Małecki, c. d., s. 145; Marian Wolański, c. d.

¹⁵ Viz práce uvedené v pozn. č. 3, 7, 8, 11, 13.

¹⁶ Viz Marian Wolański, *Związki handlowe...*; František Hejl, *Český obchod...*; Rudolf Fiser, *Obchodní styky Levoče...*

ské kupectvo se na nich aktivně podílelo.¹⁷ Ve skladbě přepravovaného zboží tehdy narůstal objem zboží každodenní spotřeby a masového konzumu: vedle kovů a kovových výrobků to byl zejména levný slezský a moravský textil. Koncem 20. let došlo k vážnému narušení obchodního spojení Krakova s Vratislaví.¹⁸ Projevily se tak důsledky třicetileté války pro Slezsko a Moravu, kde byla podlomena prosperita textilních center.¹⁹ Postupně se také měnila poptávka v prostředí uherském a sedmihradském, kde tlak protihabsburských povstání na města (růst neproduktivních výdajů) a uvolňování vztahu poddaných k trhu²⁰ vyvolávaly stále zřetelnější obrát k obchodu zbožím luxusním nebo alespoň dražším.²¹ Krakov tak ztrácel od konce 20. let 17. stol. své někdejší postavení v „uherském“ či „východním“ obchodu Slezska, v němž byl tradičním prostředníkem.²² Slovenská města posilují nejprve spojení s Vídní a rakouskými městy, posléze s Vratislaví a přejímají na sebe část prostřednické funkce Krakova, zvl. v poměru k městům dolnouherským a sedmihradským. Pokusy vratislavského kupectva obnovit po třicetileté válce co možná nejrychleji staré spojení s Krakovem a eliminovat tak vliv některých nepříznivých faktorů — např. těšínského a žilinského cla — nepřinesly však větší úspěch.²³ Vratislav, prodávající také četné hospodářské obřítě,²⁴ sice pole „uherského“ obchodu zcela neopouštěla, jak dokazují neustálé pokusy tamního kupectva obnovit pozice v obchodu uherským vínem,²⁵ nicméně její zájem byl zvláště po vybudování oderského kanálu r. 1668 přece jen upřen jinam. Polskou ekonomiku 17. století vážně zasáhla válka se Švédskem, která dosti postihla i sám Krakov,²⁶ avšak příčiny hospodářské stagnace Polska byly hlubší.²⁷

Hlavní znaky krakovského obchodu ve druhé polovině 17. století a jeho základní vývojové tendence dovolují postihnout registra tzv. „nového cla“

¹⁷ *Tamtéž.*

¹⁸ *Tamtéž.*

¹⁹ Marian Wolański, c. d., s. 20–22; M. Kulczykowski v recenzi práce M. Wolańskiego, *Małopolskie Studia Historyczne*, 1965, s. 119; *Dzieje Wrocławia*, Wrocław 1965, s. 376–385.

²⁰ Peter Ratkoš, *Vývin feudálnej renty na Slovensku v 16. až 18. storočí*, Historické štúdie, XVII, Bratislava 1972, s. 9–26; Anton Špiesz, *Slovensko v procese refeudalizácie*, *tamtéž*, s. 47–61; Michal Suchý, *Postavenie miest na Slovensku v 16. až 18. storočí*, *tamtéž*, s. 149–154; Štefan Kazimír, *Niekoľko poznámok k vývoju vztahu poddaných k trhu v 16. až 18. storočí*, *tamtéž*, s. 155–160; František Matějka, *Osídlení Moravy a třicetiletá válka*, Sborník historický, 24, Praha 1976, s. 53 až 101.

²¹ Rudolf Fišer, *Zahraniční obchod Levoče ve druhé polovině 17. století*, Brno 1976, rukopis.

²² Viz práce M. Wolańskiego a H. Wendta.

²³ Rudolf Fišer, *Zahraniční obchod Levoče...*, s. 83–84.

²⁴ *Tamtéž.*

²⁵ Archiwum Państwowe Wrocław (dále jen APW), Akta Gieldy Kupieckiej, Kaufmannschaft Protokolle, sign. 8 a 9.

²⁶ Władysław Rusiński, *Rozwój gospodarczy ziem polskich w zarysie*, Warszawa 1969 (II. vydání), s. 141.

²⁷ Jerzy Topolski, *Założenia modelu gospodarki polskiej XVI–XVIII wieku*, in: *Gospodarka polska a europejska w XVI–XVIII wieku*, Poznań 1977, s. 30–36; t ý ž, *Dynamika rozwoju gospodarczego polski feudalnej*, *tamtéž*, s. 61–62; t ý ž, *Procesy refeudalizacji w strukturze gospodarczej i społecznej Europy w XVI–XVIII wieku*, *tamtéž*, s. 121–123.

ze 60.—70. let.²⁸ Ta umožňují také sledovat intenzitu a kvalitu obchodních styků moravských (resp. slezských) a slovenských měst s Krakovem v tomto období hospodářské stagnace a rostoucích disproporcí v hospodářském vývoji evropských zemí.²⁹

Zúžení krakovského trhu a pokles jeho mezinárodního významu naznačuje již sám objem vybraného cla v 60. letech 17. století,³⁰ kdy se pohyboval v rozmezí 1—2 tisíc polských zlatých. Pouze výjimečně bylo v letech 1669 a 1670 na krakovské celnici vybráno na novém clu 4148 a 2652 zlp.³¹ Připomenuté již změny v hospodářském a sociálním životě Polska a sousedních zemí se v obchodu Krakova projevovaly návratem k dražšímu sortimentu (holandská a anglická sukna, hedvábí a hedvábné výrobky, krajky a četné textilní ozdoby, víno uherské i vlašské, koření a jižní ovoce). V omezené míře pokračoval dovoz velmi levného textilu (např. moravského kiru, slezského plátna z pomezních měst) nebo železářského zboží (kosa, drát). Došlo tak k výrazné polarizaci ve skladbě přepravovaného zboží.

Nejtěsnější kontakt udržovali ze zahraničních obchodníků a řemeslníků s krakovským trhem obyvatelé slezských měst, např. Bílska, Nysy, Prudniku a z měst moravkoslezského pomezí. Na rozdíl od situace na sklonku 30. let vycházel po třicetileté válce impuls k oslabení styku Krakova a Vratislavi ze strany polské.³²

Z rakouských zemí zajížděli v 60.—70. letech do Krakova příležitostně menší obchodníci z Vídně, dosti často to byli původem Vlaši, kteří s sebou přiváželi hlavně hedvábné textilie, dražší vína nebo koření. Např. v roce 1663 to byli Jan Baptista Pestalozzi a Octavio Pestalozzi se zbožím v hodnotě 5670 a 2700 zlp.³³ S hedvábím navštívil Krakov v roce 1667 také Dominik Zanini, podobně jako r. 1670 Belegro Amoretti. Několikrát se na krakovském trhu objevili také kupci z Kremže, Bartoloměj Eigertner, Maximilián Lutener, Jiří Grabner a jiní. Jejich zbožím byly hlavně kosa a železářské výrobky.

Podobný příležitostný charakter měly také návštěvy Benátčanů, dodávajících taktéž luxusní nebo dražší textil a textilní ozdoby. Např. 11. 6. 1663 odhadli celníci náklad vezený Bartolomějem Konstantim na 6962 zlp.

²⁸ Archiwum Państwowe Kraków, fond Rękopisy, sign. 2251—2270, Regestra novi thelonei z let 1659—1663, 1665—1679. Nové clo bylo vybíráno od roku 1659, avšak v registru jsou záznamy teprve od konce června, proto nelze jeho údajů plně využít. Chybí rejstřík z roku 1664. Od roku 1680 bylo tzv. „nové clo“, vybírané od zahraničních kupců přijíždějících do Krakova na krytí výloh spojených s obnovou městského opevnění po skončení války se Švédskem, zapisováno do register cla starého (Regestra theloniei civitatis Cracoviensis). Viz o tom u Mariana Wolanského, *Statystyka handlu Śląska z Rzeczpospolitą w XVII wieku*, Wrocław 1963, s. VII. Výše cla se rovnala 1 % z hodnoty převáženého zboží, uváděné v polských zlatých. Velikost celního poplatku byla udávána ve zlatých, groších a denárech.

²⁹ Jerzy Topolski, *Zalozenia modelu gospodarki polskiej XVI—XVIII wieku*, 1n: *Gospodarka Polska...*, s. 35.

³⁰ V letech 70. nelze celkový objem vybraného cla sledovat.

³¹ Regestra novi theloniei Cracoviensis (dále RNTC) 1669, 1670, APK, Rękopisy, sign. 2260, 2261.

³² Viz zde pozn. č. 19.

³³ RNTC, APK, Rękopisy, sign. 2255.

a 21. 5. 1665 dovážel týž obchodník hedvábné zboží v hodnotě 24 443 zlp. a jen na novém clu zaplatil 249 zl. 9 gr. a 6 denárů.³⁴ Také benátský obchodník Antonio Gianetti (Dzaneti) dodal v roce 1669 „towar bławatny“ v hodnotě přesahující 11 000 zlp.³⁵

Krajky, hedvábí a drahá sukna vozili občas do Krakova též Francouzi Petr Violeth, Jan Lupus, Jan Asperans, Christoph Antoni, Michael Rywaldt. „Towar rozny francuski“, který ve Slezsku narážel na rozhodný odpor domácích kupeckých špiček, byl na krakovský trh dodáván v dosti velkých nákladech, přesahujících svou hodnotou 10 000 zlatých.

V roce 1669 se do Krakova vypravil dvakrát se stříbrnými klenoty Abraham Warenberger z Augšpurku. Spolu s tovaryšem přinesli zboží v ceně přesahující 36 000 zlatých.³⁶ Holandské sukno přicházelo do uherských měst hlavně prostřednictvím Vratislavi či Vídně, proto v krakovských registrech najdeme jen ojedinělý případ, kdy Dietrich Hoczon, holandský kupec, ohlásil náklad sukna. K výjimkám patří také účast „Turczyna“ Telefiho Pidymowice na krakovském jarmarku, podobně jako návštěva Inocence Konika z Prahy v roce 1672. Obchodníci z českých měst s Krakovem spojení neudržovali ani v období předcházejícím.

Naproti tomu moravská města a města z moravsko-slezského pomezí³⁷ pěstovala obchodní styky s krakovským trhem již tradičně. Na sklonku 16. století vynikal z hlediska frekvence Lipník, kde se rozvíjelo hromadně povoznické řemeslo,³⁸ dále pak Opava, Olomouc a Jičín. Na počátku dvacátých let se do popředí obchodu s Krakovem dostaly Opava, Jičín, Frýdek a Příbor. Koncem téhož desetiletí měly nejčilejší kontakt s Krakovem Opava, Olomouc a Příbor.³⁹ Vyvážel se hlavně textil, pivo a železářské výrobky.

Ve druhé polovině 17. století vidíme již jiný obraz. Celkově došlo ke zřetelnému oslabení intenzity i objemu obchodu našich měst s Krakovem. Zcela pravidelně navštěvují krakovský trh již jenom soukeníci a obchodníci z Příbora,⁴⁰ kteří tam dodávají levnější druhy moravského sukna, konkrétně kir. Celkem bylo do Krakova v letech 1660—1679 exportováno z Příbora, Těšína, Rýmařova, Opavy, Bruntálu, Frýdku, Jičina, Fryštáku, Krnova, Olomouce a Mikulova zboží v hodnotě 255 676 zlp. Moravské sukno z Příbora a okolí se na tom podílelo více než 85 0/0. Největšího objemu dosáhl tento obchod ve druhé polovině 60. let a poté dosti prudce poklesl. K největším dodavatelům moravského sukna z Příbora náleželi Jan Grossmann, Jan Vojtik (Wojcik), Pavel Novák, Jan Šafář, později hlavně Jakub Juřina a Tobiáš Viktorin. Ekonomický charakter obchodu příborského měšťanstva moravským suknem bude nutno blíže zkoumat rozbořem produkčních možností tamního soukenického řemesla. Nelze vyloučit, že suk-

³⁴ APK, RNTC, Řekopisy, sign. 2256.

³⁵ APK, RNTC, Řekopisy, sign. 2260, zápis ke dni 5. 9. 1669.

³⁶ Tamtéž, zápis ke dni 30. 9. a 29. 10. 1669.

³⁷ Města nacházející se na území našeho státu.

³⁸ František Matějek, *K dějinám českého obchodu s oblastí haličsko-karpatskou koncem 16. století. Krakov jako tranzitní středisko českého zboží*, in: Slovanské historické studie, III, Praha 1960, s. 192.

³⁹ Rudolf Fišer, *K dějinám obchodních styků Krakova s našimi zeměmi ve 20. letech 17. století*, Brno 1962, rukopis.

⁴⁰ Viz tabulku č. 1.

no dodával do Krakova prostřednictvím cechmistrů či obchodníků soukenický cech.

Z Těšina se do Krakova přiváželo obilí, uherské víno a také v malých množstvích plátno (např. Adam Plazon), z Opavy pak především černé pivo, železný drát a různé tkanice, jimiž obchodoval Balcer Gross. Rýmařovští kupci a formani vozili do Krakova železné výrobky, podobně jako jejich kolegové z Bruntálu. Ostatní naše města se na obchodních stycích s Krakovem prakticky nepodílela.

Export na Moravu a do měst slezského pohraničí v režii domácích obchodníků byl slabý a měl nepatrný ekonomický význam. Při návratu z krakovských jarmarků s sebou vozili zpravidla olovo, klejt, kramářské zboží, tabák nebo surové kůže. Např. do Příbora byly kůže vyváženy relativně nejčastěji.

Již od středověku měla slovenská (uherská) města s krakovským trhem pravidelné spojení.⁴¹ Jeho páteří byl obchod kovy (mědi a olovem), sukнем solí a kořením.⁴² Koncem 20. let 17. století ztrácel Krakov pro slovenská města někdejší význam. Tehdy zaujímala mezi slovenskými partnery Krakova první místo Levoča, dále následovala Banská Bystrica, Prešov, Košice, Žilina a Kežmarok.⁴³ Nejdříve tu byl pravděpodobně zasažen obchod mědi a vínem, jehož reexport provozovali krakovští měšťané prakticky do celého Polska, případně i Slezska. Obchodníci slovenských měst se od dvacátých let zaměřují více na Vídeň a Vratislav. Zvláště levočské měšťanstvo zvyšuje od poloviny 50. let svou aktivitu.⁴⁴ V síti pozemního obchodu vymezené Vídní, Vratislaví a Krakovem tak dochází ke značným přesunům, jež znamenaly, že hlavním artiklem v exportu slovenských měst do Krakova se stalo uherské víno, upadl vývoz mědi,⁴⁵ vosku, loje a hovězích i ovčích kůží. Podstatně se zmenšil objem i sortiment zboží vyváženého naopak z Krakova do slovenských měst.

V 60.—70. letech se vyváželo uherské víno do Krakova z produkční oblasti tokajské, svätójursko-peziňské a šoproňské. Obchod vínem provozovali již tradičně měšťané prešovští, kežmarští a košičtí,⁴⁶ postupem doby rostl export vína z Pezinku a Sv. Juru, který na sklonku sledovaného období zcela překryl, máme-li věřit údajům register nového cla, klesající (od počátku 70. let) a stagnující export prešovský.⁴⁷ Na vývozu uherského vína se podílela také Banská Bystrica, Kežmarok, Trnava, Trenčín, Ružomberok, Žilina, Sabinov, Modra a některá města z moravsko-slezského pohraničí. Nepočítáme-li podíl měšťanů šoproňských, tokajských a šaryškopotočských, potom dopravili obchodníci ze slovenských měst do Krakova během dvaceti sledovaných let víno v hodnotě 585 909 zlp.⁴⁸ Téměř polovina tohoto objemu připadala na Pezinok (42,37 0/0) a téměř čtvrtina

⁴¹ Viz pozn. č. 1, 8, 11, 12, 13.

⁴² *Tamtéž.*

⁴³ Rudolf Fišer, *K dějinám obchodních styků Krakova...*, s. 161.

⁴⁴ Rudolf Fišer, *Obchodní styky Levoče se zahraničím v 17. století*, ČsČH, 1978, 6, s. 844—867.

⁴⁵ Viz pozn. č. 1, 3, 8, 11, 13.

⁴⁶ Marie Marečková, *K problematice dálkového obchodu východoslovenských měst koncem 16. a v první polovině 17. století...*

⁴⁷ Viz tabulku č. 2.

⁴⁸ Viz tabulku č. 2.

na Prešov (24,48 ‰). Nutno však zdůraznit, že do konce 60. let dominoval Prešov a od počátku dalšího desetiletí převzal jeho roli Pezinok. Přitom hodnoty v tabulce zachycené pro poslední léta ukazují na vysoký standard dovozu svätajurského vína do Krakova v době četných epidemií, kdy ostatní odvětví obchodu zcela stagnovala. Vývoj cen vína byl ovšem právě tehdy příznivý, neboť prodělal asi 15 ‰ růst.⁴⁹ Z hlediska množství exportovaného vína bylo v 60.—70. letech přivezeno slovenskými obchodníky asi 9765 beček, nebo 29 295 věder.⁵⁰

Hlavními exportéry vína byli: Daniel Turczynski, Jánuš Baki, Jakub Kreszwic, Gottfried Barsc, Jan Rath a Martin Turczynski z Prešova, Dziort Kiss z Košic, Martin Trumpler, Jan Valtalin a Kryštof Toporczer z Kežmarku, Babriel Prokocius ze Sabinova, Martin Emeryci a Zikmund Sperndorffer z Banské Bystrice, Konrád Huber ze Sv. Juru a především z Pezinku Tomáš Kiebrzyc, Jan Rabingier, Samuel Huber a Tomáš Friedenbacher (Fraidenbacher). Přesné určení původu exportovaného vína a nakonec i obchodníka mnohdy ztěžují nepřesnosti v zápisech, a proto všechny údaje nutno chápat jako orientační, dobře postihující základní vývojové tendence.

Import zboží z Krakova do slovenských měst byl ve druhé pol. 17. století nesrovnatelně slabší než v obdobích předcházejících a dosahoval jen asi 10—11 ‰ hodnoty exportu vína.⁵¹ Na zpáteční cestě brali s sebou obchodníci ze slovenských měst dosti často dražší textil, např. falendyš, dále pak slanečky, sobolí kožešiny a hlavně olovo a klejt. Zvláště do Kežmarku a později do Pezinku bylo koncem 70. let vyváženo dosti olova. Např. 9. 6. 1678 přivezl na krakovský trh Tomáš Friedenbacher z Pezinku svätajurské víno v hodnotě 3256 zlp a 14. 6. týž obchodník vyvážel „extra regnum“ olovo v ceně 1980 polských zlatých.⁵² Celkově dosáhl objem zboží vyvezeného z Krakova v režii měšťanstva slovenských měst 63 441 zlatých, což mnohonásobně převyšuje export na Moravu.

Stav krakovského trhu ve druhé polovině 17. století, jak jej přibližují registra tzv. nového cla — Regestra novi telonei civitatis Cracoviensis — byl výsledkem jak vývoje vlastní polské pozdněfeudální ekonomiky, tak také se v něm zrcadlily procesy probíhající v ekonomice a společnosti okolních zemí.

Z komplexu příčin, jež ve výsledném efektu znamenaly úpadek a stagnaci mezinárodního obchodu v Krakově, nutno připomenout obecný hospodářský regres Polska v 17. století, podmíněný „refeudalizačním“ procesem a četnými válkami, dále pak oslabení hospodářských svazků se Slezskem (především s Vratislaví), prodělavajícím rovněž hospodářské obtíže a jen zvolna se vyrovnávajícím s důsledky třicetileté války, a v neposlední

⁴⁹ Jerzy Topolski, *Zalożenia modelu...*, s. 33, tab. č. 3.

⁵⁰ Některé záznamy o dovozu uherského vína se paralelně objevovaly také v registrech „starého“ cla. Tam bylo důsledně uváděno rovněž jeho množství. Studium těchto shodných zápisů dovoluje závěr, že v polovině 60. let byla jedna bečka uherského vína celníky odhadována na 60 zlp a 1 vědro na 20 zlp. To dovoluje určitý orientační odhad pro celkový objem importu vína do Krakova.

⁵¹ Viz níže.

⁵² APK, RNTC, Rękopisy, sign. 2269.

řadě také změny v dosavadní orientaci slovenských, či vůbec uherských měst na obchod s Vídní a Vratislaví. Podobně i Morava, kde se stopy válečného konfliktu projeví v jednotlivých regionech velice nerovnoměrně, v podstatě omezila (s výjimkou Příbora) svůj podíl na mezinárodním obchodu Krakova. Spojení se západní Evropou Krakov také ztrácel, neboť klesal objem zboží přiváženého z Gdaňska, a účast francouzských nebo holandských obchodníků v Krakově byla výjimkou. Také styky s Vídní či Benátkami měly v 60.—70. letech 17. století zcela nahodilý charakter a zůstaly omezeny na import hedvábného textilu a textilních ozdob.

Funkci Krakova jako střediska mezinárodní směny pomáhali v tomto období udržovat již jen některá města slezská, moravský Příbor a slovenský Prešov, Kežmarok, Banská Bystrica a Pezinok, dodavatelé uherského vína a příležitostní odběratelé drahého textilu, kožešin nebo olova.

Vysoká labilita obchodu založeného na tranzitu dražšího a luxusního zboží, jehož konzumentem mohly být jen stěží příslušníci nižších a středních společenských vrstev, byla ještě zvyšována častými politickými a vojenskými komplikacemi v podobě tureckého nebezpečí a bojů s uherskými povstalci. Hospodářský význam Krakova tak klesal v porovnání s některými jinými polskými městy a také jako obchodního centra evropského významu.